



JAGIELLONIAN UNIVERSITY  
IN KRAKOW

KARASEK & WEJMAN

---

# **DLT i smart contracts a wymogi prawa umów konsumenckich**

---

Dr hab. Iwona Karasek-Wojciechowicz

## Analiza „konsumencka”. Dlaczego konieczna?

**Raport Strumienia Blockchain/DLT i walut cyfrowych** „Przegląd polskiego prawa w kontekście zastosowań technologii rozproszonych rejestrów oraz walut cyfrowych”, red. K. Zacharzewski, K. Piech, 2017

„Należy przeanalizować zagadnienie zasadności oraz ewentualnej treści regulacji prawnej poświęconej kwestiom ochrony konsumenta za pomocą blockchajna, ochrony konsumenta korzystającego z blockchajna oraz naruszeniem praw konsumenta za jego pomocą.”

**The EBA’s Fintech Roadmap, 15 March 2018**

The priorities are (...) addressing consumer issues arising from FinTech

**The European Comission’s Fintech Action Plan, 18 March 2018, COM (2018) 109/2**

## PRZEGLĄD PREZENTACJI

- A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich**
- B. Czy w przedsiębiorstwach „blockchainowych” istnieją relacje B&C?**
- C. Który system prawny określa szczególne wymogi dla umów konsumenckich zawartych on-chain?**
- D. Który sąd rozstrzyga o roszczeniach konsumenta wynikających z umowy zawartej on-chain?**
- E. Konkluzje**

## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich

### ❑ Smart contracts jako umowy lub wzorców umów/regulaminów w cyfrowym świecie

#### Art. 384 KC i nast. [implementacja Dyrektywy 93/13/WE]

[Art. 3 ust. 1.] Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

[Art. 4 ust. 2.] Ocena nieuczciwego charakteru warunków nie dotyczy ani określenia głównego przedmiotu umowy, ani relacji ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług, o ile warunki te zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem”.

**klauzula niedozwolona**  **klauzula nie wiąże konsumenta**  **umowa nie wiąże konsumenta**

Przykładowy kontekst do analizy:

- wyłączenie lub istotne ograniczenie odpowiedzialności kontrahenta konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy,
- zastrzeżenie bezwzględnej niezatrzymywalności wykonania inteligentnego kontraktu,
- zastrzeżenie uprawnienia do dokonania jednostronnych niedookreślonych zmian smart contractu,
- problem forks,
- wyłączenie jurysdykcji sądów polskich (o ile właściwe)

## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich (c.d.)

### Wyłączenia spod Dyrektywy 93/13/WE

#### Motyw 10 Dyrektywy 93/13/WE:

„niniejsza Dyrektywa nie będzie dotyczyła (...) umów dotyczących tworzenia i organizowania spółek”

**Załącznik do Dyrektywy 93/13/WE** – obejmuje listę przykładowych klauzul niedozwolonych.

Zakaz stosowania niektórych (enumeratywnie wymienionych) klauzul niedozwolonych jest uchylony dla:

- transakcji w obrocie papierami wartościowymi, instrumentami finansowymi lub innymi produktami lub usługami, których cena związana jest ze zmianami notowań giełdowych indeksu lub stopy rynku finansowego, nad którymi sprzedawca czy też dostawca nie ma żadnej kontroli;
- umowy kupna lub sprzedaży walut obcych, czeków podróźnych lub międzynarodowych przekazów pieniężnych wystawionych w walucie obcej”.

Przykładowy kontekst do analizy:

- emisja i obrót tokenami / kryptowalutą

## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich (c.d.)

### Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym [implementacja Dyrektywy UE 2005/29/WE]

**Art. 4. 1.** Praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu.

**Art. 6.** Wprowadzającym w błąd zaniechaniem może być w szczególności zatajenie lub nieprzekazanie w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących produktu .

W przypadku propozycji nabycia produktu, za istotne informacje uznaje się w szczególności (...) istotne cechy produktu (...), uzgodnienia dotyczące sposobu płatności, dostawy lub wykonania produktu;

**Przykładowy kontekst do analizy:** zawartość white papers, szczególne cechy smart contract

#### Sankcje:

W razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać: (1) zaniechania tej praktyki; (2) usunięcia skutków tej praktyki; (3) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie; (4) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy(...)

## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich (c.d.)

### Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym [implementacja Dyrektywy UE 2005/29/WE]

#### Motyw 10 Dyrektywy:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się odpowiednio tylko w takim zakresie, w jakim nie istnieją szczególne przepisy prawa wspólnotowego regulujące określone aspekty nieuczciwych praktyk handlowych, takie jak wymogi informacyjne i zasady dotyczące sposobu prezentowania informacji konsumentom. Niniejsza dyrektywa zapewnia konsumentom ochronę w przypadkach, gdy na poziomie wspólnotowym brak jest szczegółowych przepisów sektorowych, i zakazuje przedsiębiorcom stwarzania fałszywych wyobrażeń o charakterze produktu. Jest to szczególnie ważne w przypadku produktów złożonych, z którymi wiąże się wysoki poziom ryzyka dla konsumentów, np. niektórych produktów finansowych. Tym samym niniejsza dyrektywa uzupełnia dorobek wspólnotowy, który ma zastosowanie do praktyk handlowych szkodzących interesom gospodarczym konsumentów.”

## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich (c.d.)

### Dyrektywa 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich

- wymóg transparentności

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 28.07.2016 r. Amazon EU, C-191/15, pkt 68: „Niedozwolony charakter postanowienia umowy może wynikać ze sformułowania niespełniającego wymogu sporządzenia umowy prostym i zrozumiałym językiem”.

### Ustawa z 30.05.2014 r. o prawach konsumenta

- konsumenckie prawo odstąpienia
- obowiązek udzielenia przez przedsiębiorcę odpowiedzi na reklamację konsumenta w terminie 30 dni; w razie braku odpowiedzi w terminie reklamację uważa się za uznaną.



## A. Wybrane wymagania dla umów konsumenckich (c.d.)

### Ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów

**Art. 23a.** Zakazane jest stosowanie we wzorcach umów zawieranych z konsumentami niedozwolonych postanowień umownych, o których mowa w art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c.

**Art. 24.** 1. Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

2. Przez **praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** rozumie się **godzące w nie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami zachowanie przedsiębiorcy**, w szczególności:

2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom **rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji**;

3) **nieuczciwe praktyki rynkowe** (...);

4) proponowanie konsumentom nabycia usług finansowych, które nie odpowiadają potrzebom tych konsumentów ustalonym z uwzględnieniem dostępnych przedsiębiorcy informacji w zakresie cech tych konsumentów lub proponowanie nabycia tych usług w sposób nieadekwatny do ich charakteru.

**Art. 106.** 1. Prezes Urzędu może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie (...) dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 23a, (...) art. 24.

## B. Czy w przedsiębiorstwach „blockchainowych” istnieją relacje B&C?

### Non-profit foundations

#### Ustawa z 6.03.2018 - Prawo przedsiębiorców

**Art. 3.** Działalnością gospodarczą jest zorganizowana **działalność zarobkowa**, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

**Art. 5. 1.** Nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej.

#### Konsumentenschutzgesetz (AU) z 8.03.1979

**Par.1.3.** Unternehmen (...) ist jede auf Dauer angelegte Organisation selbständiger wirtschaftlicher Tätigkeit, **mag sie auch nicht auf Gewinn gerichtet sein.**

## B. Czy w przedsiębiorstwach „blockchainowych” istnieją relacje B&C? (c.d.)

[Art. 22<sup>1</sup> KC] Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

[Par. 13 BGB (DE)] Verbraucher ist jede natürliche Person, die ein Rechtsgeschäft zu Zwecken abschließt, die überwiegend weder ihrer gewerblichen noch ihrer selbständigen beruflichen Tätigkeit zugerechnet werden können

➤Wyrok SN z 12.12.2017, IV CSK 667/16 - SAXO BANK A/S (Forex) oraz istotny pogląd UOKiK

➤Wyrok SN z 10.03.2016, III CSK 167/15 „**Posiadanie akcji z reguły jest ukierunkowane na osiągnięcie zysku** m.in. poprzez udział w przysługującej dywidendzie, **a to wobec decyzji o takim sposobie zaangażowania własnego kapitału (połączonego zarazem z możliwym także ryzykiem poniesienia strat), co jednak nie przesądza o prowadzeniu w taki sposób działalności gospodarczej** lub zawodowej. Odmowa uznania pozwanej za osobę fizyczną mającą status konsumenta z powodów wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia była więc nietrafna wobec wadliwej wykładni pozytywnych przesłanek z art. 22.1 k.c., przesądzających o statusie prawnym konsumenta.”

konsument  prosument ?

## C. Które prawo określa wymogi dla umów konsumenckich zawieranych on-chain?

### Rozporządzenie UE 593/2008 Rzym I [Art. 6 - Umowy konsumenckie]

Umowa konsumencka „**podlega prawu państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że przedsiębiorca:**

- a) wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w państwie, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu; lub
- b) **w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do tego państwa lub do kilku państw z tym państwem włącznie;** a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

Powyższej reguły **nie stosuje się do:**

(...)

- d) **praw i obowiązków stanowiących instrument finansowy oraz do praw i obowiązków stanowiących warunki rządzące emisją oraz ofertą publiczną, publiczną ofertą przejęcia zbywalnych papierów wartościowych,** jak również subskrypcją i umorzeniem jednostek uczestnictwa w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania, o ile działania takie nie stanowią świadczenia usług finansowych;
- e) **umów zawartych w ramach wielostronnego systemu,** który kojarzy lub ułatwia kojarzenie wielu **transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych** w rozumieniu definicji z dyrektywy MiFID II, **zgodnie z regułami innymi niż uznaniowe**

## D. Który sąd rozstrzyga o roszczeniach konsumenta wynikających z umowy zawartej on-chain?

### Rozporządzenie UE Bruksela I BIS w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych

**Art. 18.1.** Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swojemu kontrahentowi przed sądem państwa członkowskiego, na którego terytorium kontrahent ten ma miejsce zamieszkania, albo bez względu na miejsce zamieszkania kontrahenta - **przed sądem miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.**

### Konwencja z Lugano o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, pomiędzy UE a Szwajcarią, Norwegią i Islandią

**Art. 16. 1.** Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swemu kontrahentowi albo przed sądy państwa związanego niniejszą konwencją, na którego terytorium ten kontrahent ma miejsce zamieszkania, **albo przed sąd miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.**

## D. Interwencja polskiego UOKiK wobec szwajcarskiej fundacji zawierającej umowy on-chain z konsumentem zamieszkałym w Polsce?

### Konwencja z Lugano o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, pomiędzy UE a Szwajcarią, Norwegią i Islandią

**Art. 2. 1.** Z zastrzeżeniem przepisów niniejszej konwencji osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa.

**Art. 5.** Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, może być pozwana w innym państwie związanym niniejszą konwencją:

(...) 3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – **przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie** wywołujące szkodę

### Ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów

**Art. 1. ust. 2.** Ustawa reguluje zasady i tryb przeciwdziałania (...) praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów oraz stosowaniu niedozwolonych postanowień wzorców umów, (...) jeżeli te praktyki, stosowanie niedozwolonych postanowień (...) **wywołują lub mogą wywoływać skutki na terytorium RP.**

## **E. Konkluzje**

**Wymogi ochrony konsumenta są neutralne technologicznie i mogą znaleźć zastosowanie do projektów blockchainowych**

## E. Konkluzje

**„Move fast and breaking things. Unless you are breaking stuff, you are not moving fast enough”**

(M. Zuckenbergr, founder and CEO of Facebook)

**lub ....**



## E. Konkluzje

**Analiza poszczególnych przedsięwzięć blockchainowych** w celu:

- (1) Weryfikacji, czy / które wymogi umów konsumenckich znajdują zastosowanie do przedsięwzięcia,
- (2) weryfikacji zgodności przedsięwzięcia z relewantnymi wymogami ochrony konsumenckiej,
- (3) oceny ryzyk dla przedsięwzięcia w razie braku zgodności,
- (4) oceny potrzeby i możliwości dostosowania praktyki biznesowej do wymogów ochrony konsumenckiej.

## E. Konkluzje – wybrane potrzeby regulacyjne

### Wyzwanie:

**regulacyjne wsparcie rozwoju technologii przy zachowaniu wysokiego poziomu ochrony zapewnianej konsumentom**

### Współpraca zmierzająca do ukształtowania regulacji na poziomie unijnym:

- Doprecyzowanie regulacji prawa właściwego i jurysdykcji dla umów zawieranych oraz wykonywanych na blockchainie
- Rozstrzygnięcie pozycji prosumenta
- Regulatory sandbox dla przedsięwzięć rozwijających DLT także w zakresie wymogów konsumenckich

## E. Konkluzje – wybrane potrzeby regulacyjne

### Poziom krajowy:

- Ograniczenia: Dyrektywa 93/13, np. artykuł 7.1. Państwa Członkowskie zapewnią **stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków** w umowach zawieranych z konsumentami.
- Wydawanie przez UOKiK, na wniosek przedsiębiorcy, interpretacji w sprawach oceny indywidualnych wzorców umownych i praktyk rynkowych w zakresie przedsięwzięć DLT
  - Dostosowanie się przedsiębiorcy do interpretacji UOKiK powinno chronić przedsiębiorcę przed karami



JAGIELLONIAN UNIVERSITY  
IN KRAKOW

KARASEK & WEJMAN

---

Bardzo dziękuję za uwagę!

---

Uwagi / pytania?

[iwona.karasek@karasekwejman.com](mailto:iwona.karasek@karasekwejman.com)

[iwona.karasek@uj.edu.pl](mailto:iwona.karasek@uj.edu.pl)

[www.karasekwejman.com](http://www.karasekwejman.com)